

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2025.71.180-196>

УДК-711.4(477)

Худяков Ігор Олександрович,

старший викладач кафедри архітектури будівель та споруд

Архітектурно-художнього інституту

Одеської державної академії будівництва і архітектури

hudykov.abs@odaba.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-6310-614X>

Яременко Ірина Степанівна,

кандидат архітектури, доцент кафедри архітектури будівель та споруд

Архітектурно-художнього інституту

Одеської державної академії будівництва і архітектури

yaryomenkoirina.abs@odaba.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0001-7057-1827>

АРХІТЕКТУРА ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ МІЖ ДВОМА СВІТОВИМИ ВІЙНАМИ

Анотація: історія української архітектури ще є маловідомою сторінкою світової культури і потребує свого ретельного аналізу і вивчення. Однією з «білих плям» нашої історії є та архітектурна спадщина, що залишилась на землях України, які в період між двома світовими війнами входили до складу інших держав: Польщі, Чехословаччини та Румунії. Цінність цих архітектурних пам'яток в тому, що вони є ще одним культурним містком, який пов'язує Україну з іншими європейськими країнами. У той час, коли українські архітектори були вимушені працювати під ідеологічним тиском більшовицької влади, архітектори країн Центрально-Східної Європи мали змогу творити більш вільно, без цензури. Таким чином, розвиток ідей у цьому регіоні загалом збігався з еволюцією європейської архітектури. Як і в інших країнах Європи, тут відбувалась вільна конкуренція між основними архітектурними стилями того часу - модернізмом, ар-деко, історизмом та іншими. У статті наводиться огляд архітектури цих областей України, показано найважливіші пам'ятки із зазначенням їх авторів. Відзначається важливий внесок цього культурного надбання у спільну історію української і світової архітектури.

Ключові слова: історія архітектури України; архітектура Польщі; архітектура Чехословаччини; архітектура Румунії; модернізм, ар-деко.

Постановка проблеми. Багато років історія нашої країни та її культури розглядалася виключно в контексті історії СРСР. В ті часи радянська історіографія породила безліч міфів про винятковість російської культури. Хоча

з часів отримання Україною незалежності вже запущено процес осмислення своєї національної історії, багато положень залишаються під впливом москвоцентричних міфів. Важливо розуміти, що в історії України, навіть під час панування Росії, існувало багато зв'язків з Європою і іншим світом. Одним з таких містків, що пов'язує Україну з світом, є культурні зв'язки.

Важливою культурною спадщиною України є архітектурні пам'ятки, що залишилися у тих частинах країни, які входили до складу інших держав у період між двома світовими війнами. Ці пам'ятники були створені провідними архітекторами Польщі, Чехословаччини та Румунії під час розвитку ідей архітектурного модернізму, вони становлять історичну та культурну цінність як частина світової архітектури та потребують ретельного вивчення та охорони.

Хоча з здобуттям Україною незалежності вивченню історії культури нашої країни почали приділяти належну увагу, історія архітектури України ще містить багато «білих плям». Архітектура тих областей України, які до 1939-1940 років входили до складу інших держав (частина земель Львівської, Волинської, Івано-Франківської, Тернопільської, Закарпатської, Чернівецької, а також теперішньої Одеської областей) є важливою сторінкою української історії архітектури і вимагає ретельного аналізу та осмислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляду і аналізу окремих питань розвитку архітектури західних областей України в міжвоєнний період приділена увага в роботах українських і зарубіжних авторів. Загальну характеристику архітектури Львова у 1920-1930-х роках надано в докторській дисертації Світлани Смоленської [18]. Докладний огляд матеріалів з архітектури і містобудування Волині 1920-1940-х років надає в своїй дисертації і статтях Олена Олійник [16], характеризуючи тогочасні стилі і творчі біографії митців. Історія розвитку сучасного руху в архітектурі та поширення ідей модернізму на Волині представлена у статті Ольги Михайлишиної [23]. Загальну історію архітектури Івано-Франківська, включаючи і зазначений період, представляє в своїй статті Міхал Пщулковський (Michał Pszczółkowski) [24]. Про архітектуру Чернівців, що отримала потужний вплив тенденцій і напрямів, які формувались тоді в архітектурі Бухареста, йдеться в статті Світлани Біленькової [2]. Розгляд значних подій в архітектурі і забудові міст Закарпаття міжвоєнного періоду міститься в статті Олега Олашина і Ліни Дегтярьової [15].

Мета даного дослідження - дати загальний огляд архітектури областей України, які в 1920-1930 роки входили до складу інших держав, дослідити творчі напрями в архітектурі, що були поширені в ті часи, зазначити основні архітектурні пам'ятники з наданням інформації про їх авторів.

Основна частина. Однією з цікавих та маловивчених сторінок української історії архітектури є архітектура тих частин України, які в період з 1918 року по

1930-1940 роки входили до складу Польщі, Чехословаччини та Румунії. У той час на цих землях працювало багато досвідчених майстрів архітектури. Їхні роботи складають помітну частину архітектурної спадщини України. Розвиток культури і, зокрема, архітектури в кожній з областей України, що в міжвоєнний період належала іншим державам, відрізнялися залежно від політичного режиму цих країн, від їхньої культурної політики та ставлення до місцевого населення. Але було й багато спільного, бо незважаючи на відмінності, архітектура розвивалася у загальноєвропейському культурному руслі. І це докорінно відрізняє її від радянської архітектури того часу, яка була вимушена підкорятися вимогам політичного керівництва СРСР.

Європейська архітектура 1920-1930-х років була своєрідним «змаганням» між двома головними стильовими напрямками того часу - ар-деко і модернізмом. Обидва ці напрями зародилися до Першої світової війни у рамках модерного руху в європейській архітектурі. Якщо ар-деко був певним компромісом між модерністськими течіями в архітектурі та прагненням декорувати їх, то модернізм декларував радикальну відмову від будь-яких декоративних рис. Таким чином, модернізм, позбавившись якихось національних ознак, прагнув бути панівним стилем. Але все ж таки він програвав у змаганні з ар-деко. Саме ар-деко став першим по-справжньому глобальним стилем того часу. Архітектура ар-деко завоювала майже весь світ і твори цього стилю можна побачити не тільки в Європі та США, а й у країнах Латинської Америки, південної Африки, в Японії, Новій Зеландії та інших. Також цей стиль не оминув і Україну. Чудові зразки стилю можна побачити як на території радянської України, так і в тих її частинах, про які йдеться. І якщо в радянській Україні природний розвиток архітектури було порушено втручанням політичного керівництва ще з середини 20-х років, то в інших частинах України він продовжував слідувати світовим курсом.

Радянський Союз в 1920-і роки став одним із головних центрів модернізму в світі. Декларовані ним ідеї радикальної відмови від минулої культурної спадщини та намір побудувати новий світ і нову культуру були співзвучні намірам більшовицької влади. Радянська версія модернізму – «конструктивізм» – набула популярності у світі. З середини 1920-х цей стиль став офіційним у СРСР. В якості панівного стилю він був нав'язаний в Україні, де культурна ситуація відрізнялась більшим різноманіттям архітектурних стилів, ніж в радянській Росії. Український ар-деко 1920-х багато в чому продовжував лінію УАМ (українського архітектурного модерну), виступав носієм національної традиції і був широко розповсюджений в Україні. Навіть у столичному Харкові, який став також і конструктивістською столицею України, можна побачити ознаки «змагання» між двома стилями. Зрозуміло, що наприкінці 1920-х – початку 1930-х років конструктивізм, підтриманий владою, здобув першість.

Але на той час вже починається поворот до архітектури «сталінського ампіру» і радянські архітектори були змушені підкорятися правилам нової культурної політики.

Архітектори країн Центрально-Східної Європи на відміну від своїх колег у СРСР були вільні від політичного тиску. Політичні режими напівавторитарної Польщі, королівської Румунії та демократичної Чехословаччини суттєво відрізнялися один від одного. Різним було ставлення урядів до українців. Влади Польщі та Румунії, хоч і декларували захист прав українського населення, насправді проводили проти нього політику утисків та асиміляції. Але, все ж таки, архітектори і представники інших творчих професій користувалися певною свободою у обранні стильових переваг. Крім творів в стилі ар-деко або модернізму тут можна побачити й будівлі, виконані в інших стилях, таких як необранковенський (неорумунський) стиль, або чеський архітектурний кубізм (рондокубізм). Також становлять інтерес приклади будівель, які є нетиповими для радянської архітектури, наприклад, церкви, виконані в модерністському стилі.

Архітектура Українських земель у складі Польщі. Огляд архітектури західних областей України, що входили до складу Польської республіки, показує, що тут, як і в цілому в Польщі, була поширена діяльність творчих угруповань модерністів. У 1924-1926 роках діяла група «Блок». Її було створено під впливом радянського конструктивізму художниками Владиславом Стржемінським, Вітольдом (Вітаутасом) Кайрукштісом та Катериною Кобро, які до цього працювали в СРСР. Після розпаду «Блоку» було утворено групу «Praesens». Розбіжності в поглядах на розвиток архітектури між лідерами групи Владиславом Стржемінським і Шимоном Сиркусом привели до створення Стржемінським з деякими колишніми учасниками «Praesens» нової групи «AR». Крім вказаних груп також діяли Товариство польських урбаністів (Towarzystwo Urbanistów Polskich — TUP) та Асоціація польських архітекторів (Stowarzyszenie Architektów Polskich — SAP), які були створені у 1923 та 1927 роках.

Головним центром модерністської архітектури на заході України був Львів. Тут була сформована унікальна архітектурна школа, основою якої переважно були випускники Львівської політехніки: Тадеуш Врубель, Фердинанд Касслер, Юзеф Авін, Тадеуш Обмінський, Вавжинець Дайчак, Роман Фелінський та інші. З початку 1930-х років населення Львова стрімко зростає, що приводить до зростання темпів будівництва. В архітектурі цього періоду наявні різні стилі: історизм, ар-деко, модернізм та інші. Поступово, у 1930-х роках модернізм став панівним стилем.

Показовим прикладом львівського модернізму може бути офісна будівля Шпрехера, яка побудована у 1929-1931 роках архітектором Ф. Касслером.

Будинок був споруджений із залізобетонним каркасом і мав ознаки не лише модернізму, але історизму і ар-деко. Зовнішнє оформлення є дуже стриманим та раціоналістичним. Фасади розчленовані горизонтальними поясами, що чергуються з рядами вікон, розділених плоскими лопатками-простінками. Натяком на історизм є лише карнизи спрощеної форми. На належність до стилю ар-деко вказує вишукане оформлення інтер'єрів та окремих елементів фасаду. Справжньою прикрасою будинку є спіральна сходові клітка, форми якої мають експресивний характер. У оздобленні інтер'єрів були застосовані різні сорти природного каменю: граніту, мармуру, алебастру (рис. 1) [8, 10].

Рис. 1. Арх. Ф Касслер. Офісний будинок Шпрехера у Львові, 1929-1931; за Легін С., Ляхович М. [8,10]

Рис 2. Арх. Т. Врубель, Л. Красінський, О. Федак. Будинок управління міських електрозакладів у Львові, 1935-1936; за Базюк К. [1]

Ще одною знаковою будівлею львівської архітектури в стилі ар-деко є будівля адміністрації міських електричних закладів (тепер – будинок СБУ у Львівській області) архітекторів Тадеуша Врубеля, Леопольда Красінського та Оттона Федака, яка була побудована у 1935-1936 роках. Будівля відрізняється стриманим оформленням фасадів. Головний фасад має простий монотонний ряд вікон, поділених вертикальними лопатками-простінків. Архітектурним акцентом будівлі є оформлення торця, який поділений по вертикалі на дві частини. Нижня виступає напівкруглим об'ємом, що є поширеним прийомом як ар-деко, так і модернізму. Над ним розташована торцова стіна, що прикрашена по краях двома пілонами і вертикальними борознами в центрі (рис. 2) [1].

Будинок громади (тепер Палац культури ім. Г. Хоткевича) був побудований у Львові Т. Врубелем у 1933-1938 роках. Фасади будинку повністю виконані з червоної цегли. У їхньому оформленні майже відсутні будь-які декоративні деталі. Горизонтальні карнизи спрощені до простих тяг. Масивна коробка сцени, яка височить над об'ємом будівлі, розчленована вертикальними пілястрами. Все

декоративне оздоблення стін засновано на демонстрації різних способів цегляної кладки, що дає підставу визначити стиль будівлі як раціоналізм і наближає його до витворів амстердамської школи (рис. 3) [1].

Т. Врубель був автором ще однієї помітної роботи у Львові – реконструкції шкільної будівлі навчального закладу Сестер Уршулянок. В 1934 році він прибудував до історичної частини новий модерністський корпус. Архітектура прибудови різко контрастує зі старим корпусом. Новий корпус складається з двох частин, що підкреслюється їх зовнішнім виглядом – різною висотою та членуванням. Вхід в будівлю акцентований триповерховим еркером, що спирається на колону [1].

Будинок Фармацевтичного відділу медичного університету, що був споруджений у 1932 році за проєктом архітектора Ю. Авіна, відрізняється від попередніх робіт своїм радикальним зовнішнім виглядом. Композиція будівлі складається з трьох частин, різних по висоті. Оформлення фасадів дуже спрощене, майже аскетичне, що характерно для функціоналістської архітектури. Будівля і зараз виконує свою функцію, але, на жаль, була перебудована і втратила свій первісний вигляд [11].

З початку 1930-х років у Львові зростають обсяги будівництва житла. З'являються як багатоповерхові житлові будинки, так і індивідуальні. Багато з них є цікавими прикладами модерністської архітектури, які вирізняються не тільки вишуканим зовнішнім виглядом і рішенням інтер'єрів, але і чудово вписуються в історичну забудову міста. Прикладами такої архітектури є житловий будинок на вул. Герцена, побудований у 1938-1939 роках архітектором Фердинандом Касслером [12], житловий будинок нотаріусів на вул. Саксаганського (архітектор Збігнев Вардзала, 1939 рік) (рис. 4) [9], житловий будинок на вул. Туган-Барановського (архітектор Ришард Гермелін, 1937 рік) [20]. Цікавим прикладом індивідуального будівництва є вілла Шиманського, побудована архітектором Стефаном Порембовичем у 1938 році.

На початку 1920 років Волинь була слаборозвинутим регіоном Польської республіки, але з другої половини 1920-х років масштаби будівництва зросли і Волинь стала ще одним центром модерністської архітектури. Волинське товариство техніків (Wołyńskiego Stowarzyszenia Techników) в цей період видавало часопис, на сторінках якого пропагувались ідеї Баугаусу та провідних європейських архітекторів-модерністів. В 1930-х роках в Луцьку і Рівному з'являються цікаві приклади модерністської архітектури, такі як державна гімназія в Луцьку, побудована у 1931 році за проєктом архітектора Казимира Толочка, поштові відділення в Луцьку та Рівному, збудовані у 1936 році за проєктами архітектора Юліана Путермана-Садловського, кінотеатр «Ars», побудований у 1937 році в Луцьку [7].

Рис. 3. Арх. Т. Врубель. Будинок громади у Львові, 1933-1938; за Базюк К. [1]

Рис. 4. Арх. З. Вардзала. Житловий дім нотаріусів по вул.Саксаганьського у Львові, 1939; за Ляхович М. [9]

Окрім будівництва окремих споруд на Волині починається і будівництво житлових районів на основі популярної у міжвоєнний період теорії «міста-саду» Е. Говарда. Подібні райони були запропоновані архітектором Симоном Сидорчуком у 1928 році для Рівного і у 1930 році для Луцьку. Ще один проєкт – так званої офіцерської колонії – розробив для Луцька архітектор Адам Кунцевич. В основу його планування було покладено місто-сад Говарда з круговою площею і забудовою окремими індивідуальними котеджами [7].

Особливий інтерес викликають пошуки сучасного вигляду культових будівель в проєктах, які виконувались архітекторами-модерністами. Прикладом органічного поєднання модернізму і історизму є костел Матері Божої Остробрамської, побудований архітектором Тадеушем Обмінським у Львові в 1931-1938 роках [13]. Крім того церкви проєктують в стилях ар-деко і модернізму. Такими є церква Найсвятішого Серця Ісуса у Львові архітектора Лаврентія Дайчака (1938 рік) [21], костели у Сарнах (архітектор Станіслав Словіковський, 1934 рік) [17] та Рівному (архітектор Вітольд Євгеніуш Чечотт-Данилевич, 1930 рік, рис. 5) [7].

Шедевром архітектури в стилі ар-деко стала ратуша в Івано-Франківську (Станіславові). Проєкт будівлі був розроблений місцевим архітектором Станіславом Трелею у 1928 році. Архітектор зберіг хрестоподібний план і відновив високу вежу старої ратуші, що була зруйнована під час Першої світової війни. Через перешкоди у фінансуванні будівлю було закінчено тільки у 1935 році. З того часу нова ратуша є справжнім символом міста (рис. 6) [4].

Рис. 5. Арх. В. Є. Чечотт-Данилевич. Костел Петра і Павла в Рівному, 1930; за Котис А. [7]

Рис.6. Арх.С.Треля. Ратуша в Івано-Франківську, 1928-1935 [4]

Архітектура Українських земель в складі Чехословаччини. У 1919-1939 роках Закарпаття, або Підкарпатська Русь входила до складу Чехословацької республіки. Роль столиці краю фактично виконував Ужгород. Тут у 1921 році архітектор Адольф Лібшер розробив проєкт нового урядового кварталу — Малого Галагова. Для будівництва було обрано ділянку на місці осушеного болота на березі ріки Уж. Будинки кварталу групувалися навколо підковоподібного проспекту. Забудова складалася з адміністративних і житлових будівель. Крім зручної інфраструктури квартал відрізнявся високим рівнем благоустрою та озеленення. Серед будівель становить інтерес триповерховий адміністративний будинок в стилі рондокубізму, збудований у 1923-1924 роках за проєктом архітектора Алоїза Дріака (рис. 7) [5].

Рис. 7. Арх. А. Дріак. Адміністративний будинок в стилі рондокубізму в Ужгороді 1923–1924; за Когутич А. [5]

Рис. 8. Арх. Ф. Крупка. Палац Земського уряду в Ужгороді, 1938; за Когутич А. [5]

Рондокубізм є унікальним чеським стилем, який в Україні можна побачити тільки в Закарпатті. Стил ь рондокубізм з'явився в Чехословаччині у 1920-х роках і поєднував елементи кубізму і традиційного слов'янського мистецтва, характеризувався геометричними орнаментами на фасадах, використанням скульптури.

Серед інших урядових будівель кварталу Малий Галагов центральне місце займає палац Земського уряду. Це шестиповерхова монументальна будівля в стилі історизму, побудована у 1932-1936 роках за проєктом братиславського архітектора Франтішека Крупки. Триповерховий атриум палацу, де проводили урочисті прийоми і концерти, мав унікальні акустичні властивості. Оздоблення палацу було виконано з цінних порід каменю: травертину, оніксу, мармуру (рис.8) [5]. Зараз Малий Галагов – це унікальний містобудівний комплекс модерністської архітектури . У 2018 році було розпочато процес його внесення до Списків світової спадщини ЮНЕСКО.

Крім інших модерністських об'єктів Ужгорода треба визначити ще два: Будівлю поштового та телеграфного уряду та торговий пасаж, так званий «Палац Баті». Їх автором є відомий чеський архітектор Йозеф Гочар. Фасад першої будівлі максимально спрощений та лаконічний. Заокруглений фасад та плоский дах відповідають вимогам функціоналізму. Єдиною декоративною прикрасою фасаду є прямокутні рельєфні панно в стилі ар-деко. Палац Баті має строгий симетричний фасад в функціоналістському стилі, позбавлений будь-яких декоративних деталей [15, 19].

Але не тільки в Ужгороді будувались модерністські об'єкти. Значущим прикладом функціоналістської архітектури є Павільйон для немовлят в Мукачево (рис. 9). Павільйон був відкритий у 1930 році. Його автором є відомий празький архітектор Ярослав Фрагнер. Триповерхова будівля павільйону споруджена за принципами функціоналізму. Залізобетонний каркас будівлі зробив можливим застосування панорамного стрічкового скління фасадів та вільного планування приміщень. Відсутність будь-яких декоративних деталей дають можливість зосередитися на об'ємній композиції будівлі, пластиці фасадів та фактурі оздоблювальних матеріалів. Проєкт був визнаний настільки вдалим, що його було опубліковано в часописі «Bauhausbücher», який видавався Баугаусом [15].

Ще одна цікава архітектурна пам'ятка Мукачева — кінотеатр «Scala» в стилі ар-деко, споруджений у 1929 році відомим чехословацьким архітектором угорського походження Людовітом Елшлегером [3].

Рис. 9. Арх. Я. Фрагнер. Павільйон для немовлят в Мукачеві, 1930; за Олашином О. і Дегтярьовою Л. [15]

Рис. 10. Арх. Х. Крянге. Румунський народний дім в Чернівцях, 1936 [14]

Архітектура Українських земель в складі Румунії. В 1928-1940 роках Буковина та південна частина теперішньої Одеської області входили до складу Румунії. Архітектура Румунії сформувалась під впливом європейської еклектичної архітектури, особливо італійської і французької. Наприкінці XIX століття з'являється місцевий варіант модерну – так званий необранковенський (неорумунський) стиль, який поєднував риси сучасної і традиційної народної архітектури. В 1920-1930 роки відбуваються зміни і в Румунії починають будувати в стилях функціоналізм та раціоналізм, схожих на італійські часів диктатури Муссоліні. Також популярними стилями були ар-деко і історизм, який використовував романські, готичні і ренесансні риси і отримав тут назву «мавританський» (maur).

В Румунії не набули значного поширення творчі союзи на кшталт «De Stijl», «Praesens», чи інші подібні, тому архітектори-модерністи діяли переважно самостійно. Важливим учасником модерністського руху в Румунії був архітектор Хорія Крянге. В 1936 році він спроектував в Чернівцях будівлю Румунського народного дому на Театральній площі (рис. 10) [14]. Ця робота дуже виділяється своїм безкомпромісним виглядом на тлі існуючої забудови. Стилістично вона близька до італійського раціоналізму, зокрема можна побачити певну схожість композиції фасаду з будівлею Casa del Fascio у Комо архітектора Д. Терані. Серед інших важливих модерністських проєктів Чернівців відзначимо учнівський гуртожиток «Іон Ністор» архітектора Леона Сіліона, збудований у 1934-1937 роках, і місцевий аеропорт, споруджений у 1930-1933 роках архітектором Костянтином Драгу [22]. Ця споруда свого часу вважалась однією з найкращих серед аеропортів Східної Європи.

В 1937 році свої аеропорти отримали і найбільші міста Буджацького краю - Ізмаїл та Белгород-Дністровський (рум. Четатя-Албе). Проєкти обох аеропортів

були теж розроблені Костянтином Драгу. Ці невеликі будівлі запроєктовані в стилі ар-деко і мали бути символами технічного прогресу Румунії. На жаль, ці цікаві пам'ятки не збереглися.

Мабуть найбільш цікавим проєктом цього регіону є будівля дитячого протитуберкульозного санаторію у с. Кароліно-Бугаз Одеської області. Санаторій було урочисто відкрито у 1934 році. Цей об'єкт побудований за фінансуванням спеціальної програми Ліги Націй. Автором проєкту став архітектор Анжело Вічеллі. Будівля була запроєктована в популярному тоді стилі ар-деко, в його американській версії стрімлайн-модерну. Особливостями стилю є обтічні форми, що виступають, напівкруглі частини фасаду, плавність ліній, простий лінійний декор (рис. 11) [25].

Рис. 11. Арх. А. Вічеллі. Дитячий протитуберкульозний санаторій в с.Кароліно-Бугаз Одеської області, 1934 [25]

Висновки. Положення України на стику цивілізацій сприяло виникненню унікальної культури, вивчення якої дасть ще багато відкриттів. Українська архітектура є однією з важливих частин української культурної спадщини. Багатство цього надбання обумовлено не тільки народною традицією, але й відкритістю українців до інших культур. Тому ми маємо численні приклади культурних зв'язків України зі світом. Про це свідчить і архітектура областей України, які входили в 1920-1930 роки до складу інших держав. Пам'ятники архітектури, авторами яких були провідні архітектори цих держав, створені під час виникнення та становлення ідей архітектури модернізму. Очевидно, що ці пам'ятники мають значення не тільки для української культури, але і для світової. Тому існує необхідність у ретельному вивченні цих архітектурних пам'ятників, їх охороні державою, а також інформуванні громадськості про цінність цього культурного надбання.

Список літератури:

1. Базюк К. 12 найцікавіших архітектурних проектів Тадеуша Врубеля. Фотографії Старого Львова. 02.09.2016. URL: <https://photo-lviv.in.ua/12-najtsikavishyh-arhitekturnyh-proektiv-tadeusha-vrubelya/> (дата звернення: 16.06.2024).
2. Біленькова С. Архітектурні стилі Чернівців міжвоєнного періоду ХХ століття. 10.03.2010. URL: <https://stepan53.livejournal.com/122182.html> (дата звернення: 20.04.2024).
3. Дегтярьова Л., Олашин О. Віртуоз архітектури модернізму: 125 років Людовіту Ельшлегеру. Varosh URL: <https://varosh.com.ua/projects/virtuoz-arhitektury-modernizmu-125-rokiv-lyudovytu-elshlegeru/> (дата звернення: 12.05.2024).
4. Ивано-Франковская ратуша – символ города. Інформаційний портал України. 29.11.2024. <https://info-ua.net/ru/ivano-frankivsk-city-hall/> (дата звернення: 15.05.2024)
5. Когутіч Т. Малий Ґалаґов: збудоване чехами місто в місті. Закарпаття Онлайн. 17.01.2020. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/198769-Malyi-Galagov-zbudovane-chekhamy-misto-v-misti> (дата звернення: 07.06.2024).
6. Костел Петра і Павла (Рівне). Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. 16.09.2024. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Костел_Петра_і_Павла_\(Рівне\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Костел_Петра_і_Павла_(Рівне)) (дата звернення: 25.05.2024).
7. Котис А. Баухаус по-волинськи. 10.11.2021. URL: <https://birdinflight.com/ru/architectura/20211110-bauhaus-po-volinski.html> (дата звернення: 07.04.2024).
8. Легін С. Ще один львівський «хмарочос» Шпрехера. Фотографії Старого Львова. 22.03.2018. URL: <https://photo-lviv.in.ua/sche-odyn-lvivskyj-hmarochos-shprehera/> (дата звернення: 15.05.2024)
9. Ляховіч М. Будинок нотаріусів на вул. Саксаганського, 6. Львів. Архітектура модернізму. 28.03.2017. URL: <https://modernism.lviv-online.com/budynok-notariusiv/> (дата звернення: 15.06.2024).
10. Ляховіч М. Будинок профспілок на просп. Шевченка, 7. Львів. Архітектура модернізму. 02.05.2017. URL: <https://modernism.lviv-online.com/hromadski-budynok-profspilok/> (дата звернення: 15.06.2024).
11. Ляховіч М. Collegium Pharmaceuticum/ Колегія фармацевтики на вул. Пекарська, 52. Львів. Архітектура модернізму. 12.01.2018. URL: <https://modernism.lviv-online.com/collegium-pharmaceuticum/> (дата звернення: 16.05.2024)
12. Ляховіч М. Зразковий модерністичний будинок на Герцена у Львові: зовні і зсередини. 24 Львів. 21.02.2019. URL:

https://24tv.ua/lviv/ru/zrazkoviy_modernistichniy_budinok_na_gertsena_u_lvovi_zo_vni_i_zseredini_n1317353 (дата звернення: 16.05.2024)

13. Лягушкін А. Із історії церкви Покрову Пресвятої Богородиці на Верхньому Личакові. Фотографії Старого Львова. 20.01.2023. URL: <https://photo-lviv.in.ua/iz-istorii-tserkvy-pokrovu-presviatoi-bohorodytsi-na-verkhnomu-lychakovi/> (дата звернення: 18.06.2024).

14. Національні Народні Доми (Чернівці). Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Національні_Народні_Доми_\(Чернівці\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Національні_Народні_Доми_(Чернівці)) (дата звернення: 15.04.2024).

15. Олашин О., Дегтярьова Л. «Золота доба» закарпатської архітектури. Локальна історія. 24.03.2020. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/zolota-doba-zakarpatskoyi-arkhitekturi/> (дата звернення: 07.06.2024).

16. Олійник О. Архітектура та містобудування Волині 1920–1940-х: Стилi, взаємовпливи, персоналії. *Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини*. 2013. Вип. 9. С.131-144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spdr_2013_9_14 (дата звернення: 18.06.2024).

17. Сарни. Костел Преображення Господнього (1935-1939). Костели і каплиці України. 27.06.2020. URL: <https://rkc.in.ua/index.php?l=u&m=k&f=ozrvsa&p=rvsasapg> (дата звернення: 25.06.2024).

18. Смоленська С. Архітектура авангардного модернізму в Україні: генеза та спадщина: дис. ... д-ра архітектури: 18.00.01. Харків: ХНУБА, 2017. 447 с. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1590/disssmolenska.pdf> (дата звернення: 10.04.2024)

19. Ужгородський пасаж, яким ви його точно не бачили (Фото). Uzhgorod.net.ua. 04.10.2019. URL: <https://uzhgorod.net.ua/news/142441> (дата звернення: 07.06.2024).

1. 20. Аеоу. Будинок № 36 на вулиці Туган-Барановського у Львові. Вікіпедія. 2011. URL: [https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Файл:36_Tuhan-Baranovskoho_Street,_Lviv_\(01\).jpg](https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Файл:36_Tuhan-Baranovskoho_Street,_Lviv_(01).jpg) (дата звернення: 08.06.2024)

21. Церква Найсвятішого Серця Ісуса. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. 03.01.2025. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Церква_Найсвятішого_Серця_Ісуса (дата звернення: 18.02.2025).

22. Marin S. Arhitectura Moderna Din Romania in Perioada 1920-1940. | PDF. Scribd. URL: <https://www.scribd.com/document/47964108/Arhitectura-Moderna-Din-Romania-in-Perioada-1920> (date of access: 15.06.2024).

23. Mykhaylyshyn O. ARCHITECTURE OF AVANT-GARDE IN UKRAINE IN 1921-1939: ORIGINS, WAYS OF SPREADING, MAIN FEATURES: Case study of Volyn. Docomomo Journal, (67). 2022. DOI: <https://doi.org/10.52200/docomomo.67.06> (дата звернення: 24.05.2024).

24. Pszczółkowski M. Architektura Stanisławowa II Rzeczypospolitej. Stan Badań Nad Wielokulturowym Dziedzictwem Dawnej Rzeczypospolitej Vol. 4. 2013. URL: https://www.academia.edu/6148142/Architektura_Stanis%C5%82awowa_II_Rzeczypospolitej (дата звернення: 25.06.2024).

25. Sanatoriul Ligii naționale contra tuberculozei, Bugaz. 12.07.2011. URL: <https://artdeco-modernist.blogspot.com/2011/07/sanatoriul-ligei-nationale-contra.html> (дата звернення: 22.05.2024)

References

1. Bazyuk, K. (2016, September 2). 12 naitsikavishykh arkhitekturnykh proektiv Tadeusha Vrubelia [12 most interesting architectural projects of Tadeusz Wrubel]. Fotohrafiia Staroho L'vova. Retrieved June 16, 2024, from <https://photo-lviv.in.ua/12-najtsikavishykh-arhitekturnykh-proektiv-tadeusha-vrubelya/> (in Ukrainian)

2. Bilen'kova, S. (2010, March 10). Arkhitekturni styli Chernivtsiv mizhvoiennoho periodu XX stolittia [Architectural styles of Chernivtsi in the interwar period of the 20th century]. Retrieved April 20, 2024, from <https://stepan53.livejournal.com/122182.html> (in Ukrainian)

3. Dehtiar'ova, L., & Olashyn, O. (n.d.). Virtuoz arkhitektury modernizmu: 125 rokiv Liudovitu El'shleheru [Virtuoso of modernist architecture: 125 years of Lyudovit Elshlegher]. Varosh. Retrieved May 12, 2024, from <https://varosh.com.ua/projects/virtuoz-arhitektury-modernizmu-125-rokiv-lyudovytu-elshlegeru/> (in Ukrainian)

4. Ivano-Frankovska ratusha – symbol horoda [Ivano-Frankivsk town hall – the symbol of the city]. (n.d.). Informatsiinyi portal Ukrainy. Retrieved May 15, 2024, from <https://info-ua.net/ru/ivano-frankivsk-city-hall/> (in Russian)

5. Kohutich, T. (2020, January 17). Malyi Galahov: Zbudovane chekhamy misto v misti [Malyi Galahov: A city within a city built by Czechs]. Zakarpattya Online. Retrieved June 7, 2024, from <https://zakarpattya.net.ua/News/198769-Malyi-Galahov-zbudovane-chekhamy-misto-v-misti> (in Ukrainian)

6. Kostel Petra i Pavla (Rivne) [Church of Peter and Paul (Rivne)]. (n.d.). Wikipedia. Retrieved May 25, 2024, from [https://uk.wikipedia.org/wiki/Костел_Петра_і_Павла_\(Рівне\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Костел_Петра_і_Павла_(Рівне)) (in Ukrainian)

7. Kotys, A. (2021, November 10). Baukhaus po-volyns'ky [Bauhaus in Volyn]. Retrieved April 7, 2024, from <https://birdinflight.com/ru/architectura/20211110-bauhaus-po-volynski.html> (in Russian)

8. Lehin, S. (2018, March 22). Shche odyń l'vivs'kyi "khmarochos" Shprehera [Another Lviv "skyscraper" by Sprecher]. Fotohrafiï Staroho L'vova. Retrieved May 15, 2024, from <https://photo-lviv.in.ua/sche-odyn-lvivskyj-hmarochos-shprehera/> (in Ukrainian)
9. Mykhaylyshyn, O. (2022). Architecture of avant-garde in Ukraine in 1921-1939: Origins, ways of spreading, main features: Case study of Volyn. Docomomo Journal, (67). <https://doi.org/10.52200/docomomo.67.06> (in English)
10. Liakhovych, M. (2017, March 28). Budynok notariusiv na vul. Saksahans'koho, 6 [Notary building on Saksahanskyi St., 6]. Modernism Lviv. Retrieved June 15, 2024, from <https://modernism.lviv-online.com/budynok-notariusiv/> (in Ukrainian)
11. Liakhovych, M. (2017, May 2). Budynok profspilok na prosp. Shevchenka, 7 [Trade union building on Shevchenko Ave., 7]. Modernism Lviv. Retrieved June 15, 2024, from <https://modernism.lviv-online.com/hromadski-budynok-profspilok/> (in Ukrainian)
12. Liakhovych, M. (2018, January 12). Collegium Pharmaceuticum/ Kolehiia farmatsevyky na vul. Pekarska, 52. Lviv. Arkhitektura modernizmu [Collegium Pharmaceuticum on Pekarska Street, 52. Lviv. Modernist architecture]. Retrieved May 16, 2024, from <https://modernism.lviv-online.com/collegium-pharmaceuticum/> (in Ukrainian).
13. Liakhovych, M. (2019, February 21). Zrazkovyi modernistychnyi budynok na Hertseni u Lvovi: zovni i zseredyny [Exemplary modernist building on Hertsen Street in Lviv: Exterior and interior]. 24Lviv. Retrieved May 16, 2024, from https://24tv.ua/lviv/ru/zrazkoviy_modernistichniy_budinok_na_gertsena_u_lvovi_zo_vni_i_zseredini_n1317353 (in Ukrainian).
14. Marin, S. (n.d.). Arhitectura Moderna Din Romania in Perioada 1920-1940 [Modern architecture of Romania in the period 1920-1940]. Scribd. Retrieved June 15, 2024, from <https://www.scribd.com/document/47964108/Arhitectura-Moderna-Din-Romania-in-Perioada-1920> (in Romanian)
15. Oliinyk, O. (2013). Arkhitektura ta mistobuduvannia Volyni 1920–1940-kh [Architecture and urban planning of Volyn in the 1920s–1940s]. Suchasni problemy doslidzhennia, restavratsii ta zberezhenntia kulturnoi spadshchyny, (9), 131–144. Retrieved June 18, 2024, from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spdr_2013_9_14 (in Ukrainian)
16. Olashyn, O., & Dehtiar'ova, L. (2020, March 24). "Zolota doba" zakarpats'koi arkhitektury [The "golden age" of Transcarpathian architecture]. Lokal'na istoriia. Retrieved June 7, 2024, from <https://localhistory.org.ua/texts/statti/zolota-doba-zakarpatskoyi-arkhitekturi/> (in Ukrainian)
17. Liahushkin, A. (2023, January 20). Iz istorii tserkvy Pokrovu Presviatoi Bohorodytsi na Verkhniomu Lychakovi [From the history of the Church of the

Protection of the Holy Virgin in Upper Lychakiv]. Fotohrafiï Staroho L'vova. Retrieved June 18, 2024, from <https://photo-lviv.in.ua/iz-istorii-tserkvy-pokrovu-presviatoi-bohorodytsi-na-verkhnomu-lychakovi/> (in Ukrainian)

18. Smolenska, S. (2017). Arkhitektura avanharnoho modernizmu v Ukraini: heneza ta spadshchyna [Architecture of avant-garde modernism in Ukraine: genesis and heritage]. Doctoral dissertation, Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture. Retrieved April 10, 2024, from <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1590/disssmolenska.pdf> (in Ukrainian)

19. Sanatoriul Ligii naționale contra tuberculozei, Bugaz [National League Tuberculosis Sanatorium, Bugaz]. (2011, July 12). Retrieved May 22, 2024, from <https://artdeco-modernist.blogspot.com/2011/07/sanatoriul-ligei-nationale-contra.html> (in Romanian)

20. Uzhhorodskyi pasazh, yakym vy yoho tochno ne bachyly (Foto) [Uzhhorod passage as you have never seen it before (Photo)]. (2019, October 4). Uzhgorod.net.ua. Retrieved June 7, 2024, from <https://uzhgorod.net.ua/news/142441> (in Ukrainian)

21. Tserkva Naishvytishoho Sertsia Isusa [Church of the Most Sacred Heart of Jesus]. (n.d.). Wikipedia. Retrieved June 18, 2024, from https://uk.wikipedia.org/wiki/Церква_Найсвятішого_Серця_Ісуса (in Ukrainian)

22. Sarny. Kostel Preobrazhennia Hospodnoho (1935-1939) [Sarny. Church of the Transfiguration (1935-1939)]. (2020, June 27). Kostely i kaplytsi Ukrainy. Retrieved June 25, 2024, from <https://rkc.in.ua/index.php?l=u&m=k&f=ozrvsa&p=rvsasapg> (in Ukrainian)

23. Aeou. Budynok № 36 na vulytsi Tugan-Baranovskoho u L'vovi [Building No. 36 on Tugan-Baranovsky Street in Lviv]. (2011). Wikipedia. Retrieved June 8, 2024, from [https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Файл:36_Tuhan-Baranovskoho_Street,_Lviv_\(01\).jpg](https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Файл:36_Tuhan-Baranovskoho_Street,_Lviv_(01).jpg) (in Ukrainian)

24. Mykhaylyshyn, O. (2022). Architecture of avant-garde in Ukraine in 1921-1939: Origins, ways of spreading, main features: Case study of Volyn. Docomomo Journal, (67). <https://doi.org/10.52200/docomomo.67.06> (in English)

25. Pszczółkowski, M. (2013). Architektura Stanisławowa II Rzeczypospolitej [Architecture of Stanisławów in the Second Polish Republic]. Stan Badań Nad Wielokulturowym Dziedzictwem Dawnej Rzeczypospolitej, (4). Retrieved June 25, 2024, from https://www.academia.edu/6148142/Architektura_Stanis%C5%82awowa_II_Rzeczypospolitej (in Polish)

Abstract

Igor Khudiakov, Senior Lecturer of the Department of Architecture of Buildings and Structures. The Institute of Architecture and Art of the Odesa State Academy of Civil Engineering and Architecture.

Iryna Yaremenko, Candidate of Architecture, Associate Professor of the Department of Architecture of Buildings and Structures. The Institute of Architecture and Art of the Odesa State Academy of Civil Engineering and Architecture.

Architecture of the western regions of Ukraine between the two world wars

At the time of Ukraine's accession to the Soviet Union, the history of our country and its culture was considered exclusively in the context of the history of the USSR. After the declaration of Ukraine's independence, a complex and controversial process of understanding its national history and culture began. The history of Ukrainian architecture, as an integral part of the general history of Ukraine, remains a little-known page of world culture and needs its careful consideration and study. But Ukrainian architecture has always been complicated by the fact that over the centuries Ukraine was part of different states and felt the influence of different cultures. One of the «white spots» of our history is the architectural heritage left on the lands of Ukraine, which were part of other states between the two world wars: Poland, Czechoslovakia, and Romania. The activities of the architects of these countries left many first-class architectural objects on the territory of Ukraine. The value of these architectural monuments is that they are another cultural bridge connecting Ukraine with other European countries. At a time when Ukrainian architects were forced to work under the ideological pressure of the Bolshevik government, at a time when Stalin's policy in the field of culture disrupted the natural course of the evolution of architectural ideas, architects from the countries of Central and Eastern Europe were able to create freely without censorship. Thus, the development of ideas in this region generally coincided with the development of European architecture, unlike other regions of Ukraine. As in other European countries, here one can observe not the dominance of only the official state architectural style, but free competition between the main architectural styles of that time: modern, art deco, historicism, and others. The article provides an overview of the architecture of these regions of Ukraine, shows the most important architectural objects and indicates their authors. The important contribution of this cultural heritage to the common history of not only Ukrainian architecture, but also the architecture of the whole world was noted.

Keywords: History of the architecture of Ukraine; architecture of Poland; architecture of Czechoslovakia; architecture of Romania; modernism; art deco.